

ISLANTI

[8]

Sofia Konola
GE4 Valtiotutkimus
Alavuden lukio

Sisällys

1. Islannin sijainti

- 1.1. Absoluuttinen sijainti
- 1.2. Suhteellinen sijainti

2. Islannin luonto

- 2.1 Vesistöt
- 2.2 Ilmasto
- 2.3 Kasvillisuus ja maannos
- 2.4 Endogeeniset prosessit
- 2.5 Eksogeeniset prosessit

3. Ympäristön muutoksia

- 3.1 tulvat

4. Väestötietoja ja väestön alueellinen jakautuminen

- 4.1. Väkiluku ja väestötiheys
- 4.2. Väestön sijoittuminen
- 4.3. Ydinalueet ja periferia
- 4.4. Väestön rakenne ja kehitys

5. Talous ja tuotanto

6. Elinkeinot ja palvelut

7. Luonnonvarat

8. Tieverkko ja yhteydet

1. Islannin sijainti

1.1. Absoluuttinen sijainti

Islanti sijaitsee 65° N, 19° W, mikä sijoittaa sen lähelle pohjoista napapiiriä. [2] Sen sijainti tarkoittaa, että maa kuuluu korkeisiin leveysasteisiin, missä ilmasto on subarktinen ja merellinen. [10,2] Islanti sijaitsee keskellä Pohjois-Atlanttia, joten sen ympärillä ei ole maayhteyksiä muihin valtioihin, vaan se on täysin saarivaltio. Maan sijainti Atlantin keskilänteen kohdalla tekee siitä geologisesti poikkeuksellisen, sillä se on samanaikaisesti sekä Euraasian että Pohjois-Amerikan mannerlaatan päällä. [2]

1.2. Suhteellinen sijainti

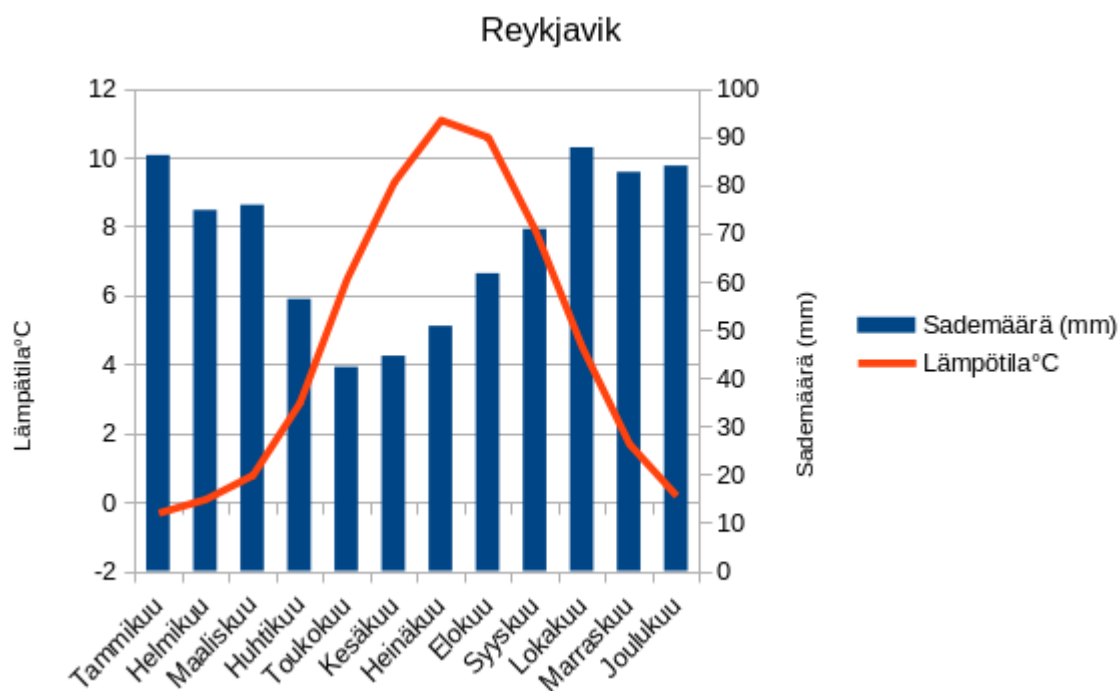
Islanti sijaitsee Pohjois-Atlantilla, Grönlannin eteläpuolella ja Euroopan ja Pohjois-Amerikan välissä. Islannin lähimmät naapurimaat ovat Grönlanti, Norja, Färsaaret ja Skotlanti. [2] Lähin naapurimaa on Grönlanti, jonne on 300 kilometriä. Norjaan matkaa on noin 970 kilometriä ja Skotlantiin sekä Shetlannin saarille non 740 kilometriä. Färsaaret puolestaan sijaitsevat noin 420 kilometrin päässä kaakkoon. [11]

2. Islannin luonto

2.1. Vesistöt

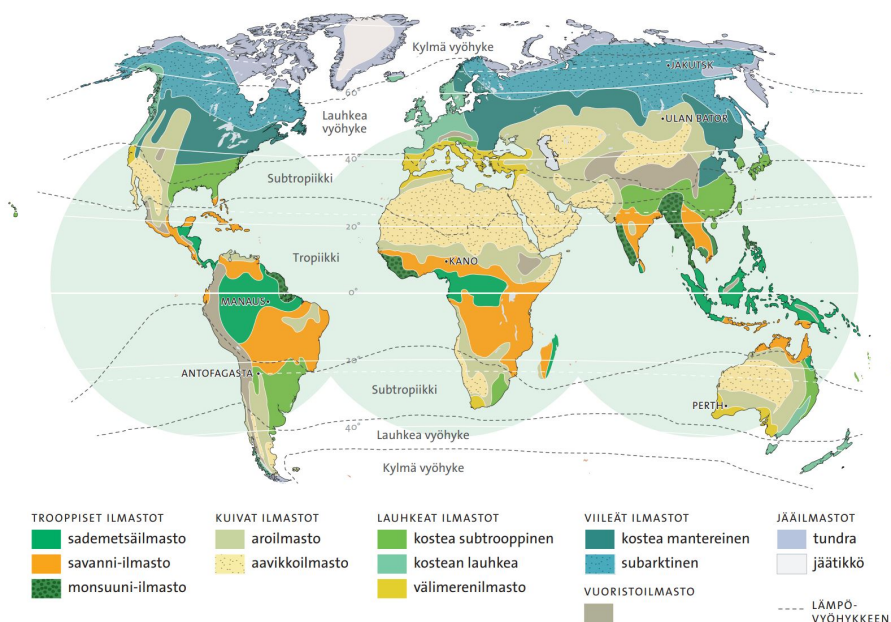
Islannin vesistöt koostuvat joista, järvistä, jäätiköistä ja kuumista lähteistä, ja ne ovat vahvasti sidoksissa maan vulkaaniseen ja geotermiseen aktiivisuuteen. [16] Maan jäätiköt, kuten Vatnajökull, muodostavat merkittävän makean veden varannon ja ylläpitävät monien jokien virtaamaa. Vesistöt ovat myös tärkeitä sähkön tuotannolle, koska vesivoima kattaa suuren osan Islannin sähköntuotannosta. [3,7] Merialueet ympäröivät saarta kaikkialta, ja lämpimät ja kylmät merivirrat tuovat mukanaan runsaasti ravinteita, mikä tekee vesistöt erittäin tuottoisaksi kalastukselle. [2,3]

2.2 Ilmasto

[17]

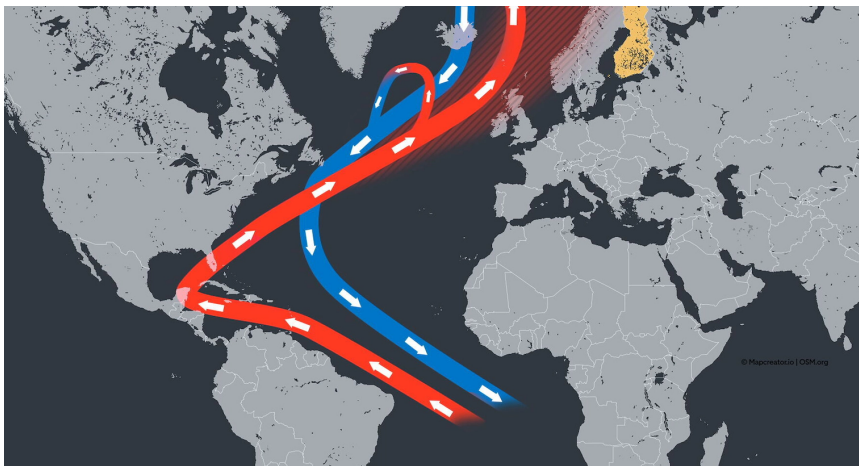
Kuten alla olevasta kartasta voidaan todeta Islannin pohjoisosa kuuluu jääilmastoon, jossa esiintyy tundraa, kylmiä talvia ja viileitä kesäkausia. Eteläosa puolestaan kuuluu kosteaan lauhkeaan ilmastovyöhykkeeseen, jossa lämpimät kesät, leudot talvet ja runsaat sateet tekevät ilmastosta suotuisan. [1,5]

[1]

Golfvirran vaikutus ilmastoon

Islannin ilmastoon vaikuttavat merkittävästi Golfvirta. Alla olevasta kuvasta voi nähdä kuinka lämmin ja voimakas golfvirta saa alkunsa Meksikonlahdelta ja kuljettaa lämmitä merivirtaa kohti Atlantin pohjoista. Eli se kuljettaa lämpöä kohti pohjoista ja vaikuttaa merkittävästi Pohjois-Euroopan ilmastoon.[1] Islannissa Golfvirran vaikutus ilmenee erityisesti talvikausina, jolloin se pitää alueen lämpötilat leudoimpina kuin vastaavilla leveysasteilla muualla maailmassa. Tämä ilmiö tunnetaan nimellä termohaliinikierto, jossa lämpimän veden virtaus pohjoiseen tasapainottuu kylmän veden paluuvirralla etelään. Tämä kierto säätelee ilmastoa ja sademääriä eri puolilla maapalloa. [12]

[13]

Sateet

Islannissa vuotuinen sademäärä vaihtelee alueittain: maan itä- ja länsiosissa se on noin 500- 1000 mm, kun taas pohjoisessa ja etelässä hieman vähemmän, noin 100-500 mm. [18] Sateita Islannissa esiintyy kaikkina vuodenaikoina, mutta ne eivät ole jakautuneet tasaisesti. Länsirannikko ja etelärannikon vuoristot saavat eniten sadetta, sillä Atlantilta tulevat kosteat ilmavirtaukset törmäävät vuoristoon ja tiivistyvät sateiksi. Pohjois- ja itäosissa sademäärä voi olla huomattavasti pienempi, etenki vuorten suojaamilla alueilla.[5] Islanti sijaitsee matalapaineiden kulkureitillä, joten nopeat säävaihtelut ovat yleisiä ja sää saattaa olla vaihtelevaa ja arvaamatonta. [1,11]

2.3 Kasvillisuus ja maannos

Islannin maannostyyppi on vuoristomaannos ja sen kasvillisuusvyöhyke on tundra ja vuoristot. Tundramaannos on kuivaa maata, johon on muodostunut turvetta koska kasvien hajoaminen on hidasta. Maaperä on ikuisessa roudassa, pintamaa sulaa kesällä muutaman kymmenen senttimetrin syvyydeltä. [2]

Islannissa ei ole juuri ollenkaan puita, sillä se sijaitsee tunda-alueella. Tundralla ei kasva puita, koska kesäisin vain pintamaa sulaa vetisen sosituneeksi mutta syvemmällä on ikiroutaa. Tundralla asutus on myös harvaa ja perinteisiä elinkeinoja ovat esimerkiksi kalastus, mikä on Islannille hyvin tärkeää. [2]

Tundramaannos on suureksi osaksi turvetta tai kivennäismaata, jossa aineen hajoaminen on hidasta. Islannissa on paljon vuoria ja vuoristojen kylmissä olosuhteissa maannos on yleensä kivinen ja kuiva.[2]

2.4. Endogeeniset prosessit

Vulkanismi

Islannissa ilmenee monenlaisia vulkaanisia ilmiöitä. Vulkanismilla tarkoitetaan tuliperäisiä ilmiöitä, joihin kuuluvat tulivuorenpurkaukset, kuumat lähteet sekä vulkaaniset mutalammikot ja kaasupurkaukset. Islanti sijaitsee Atlantin keskiselänteellä, missä tapahtuu merenalaisia tulivuorenpurkauksia, joissa muodostuu uutta merenpohjaa. Islanti sijaitsee myös kahden litosfäärilaatan rajalla ja kuumen pisteen päällä. [2]

Tulivuoret

Suurin osa Islannin tulivuorista ovat kilpitulivuoria. Kilpitulivuoret ovat loivarinteisiä ja laakeita tulivuoria, ja ne syntyvät mereisten mannerlaattojen erikanemissaumoihin tai kuumien pisteiden päälle.[2] Islannissa esimerkiksi tulivuori Skjaldbreiður. [16] Kerrostulivuoret ovat harvinaisempia Islannissa mutta niitäkin löytyy. Kerrostulivuoret ovat kartion muotoisia ja jyrkkärinteisiä, ja ne muodostuvat päällekkäisistä laava- ja tuhkakerroksista. [2]Esimerkiksi Hekla ja Eyjafjallajökull.[16]

Rakopurkauksetkin ovat hyvin yleisiä Islannissa, sillä maan läpi kulkee Atlantin keskiselänne. Rakopurkaukset syntyvät, kun pitkältä rakojuonesta purkautuu juoksevaa basalttilaavaa, joka leviää laajoiksi basalttikentiksi.[2] Tunnetuin esimerkki on Laki (1783-84), jolloin laava peitti yli 50km². [19,20]

[16] (Atlantin keskiselänne)

Islannissa esiintyy myös kalderia, jotka syntyvät suurten purkauksen jälkeen, kun magmasäiliö tyhjenee ja tulivuori romahtaa. Esimerkiksi Askja-kaldera, jonka sisällä on järvi.[2]

Geysirit

Geysirit ovat kiehuvaista vedestä ja höyrystä koostuvia suihkulähteitä. Se purkautuu noin 5-30 minuutin väliajoin ja siitä tulee kuumaa höyryä ja vettä. Geysirit esiintyvät tuliperäisillä alueilla ja siksi Islannissa niitä on todella paljon.[20]

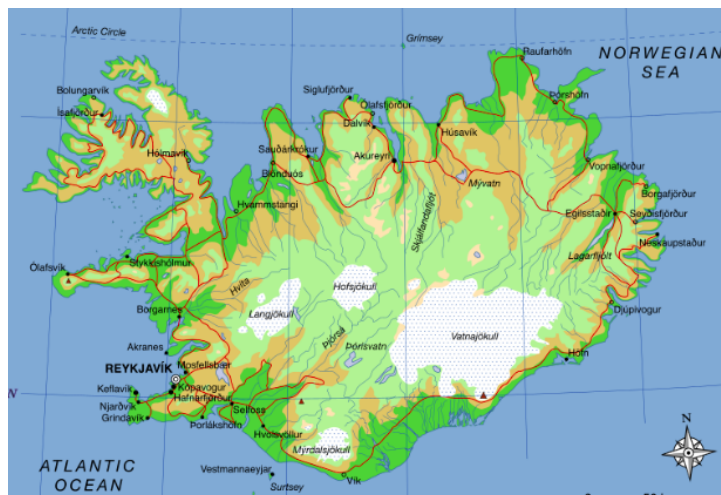
Islanti muuttuu koko ajan

Islanti laajenee kohti merta, jossa tulivuorenpurkaukset synnyttävät pääsaaren ympärille jatkuvasti uusia saaria tai kraattereita. Islanti on lähes ainutlaatuinen paikka maailmassa sikäli, että uutta maa-ainesta syntyy nopeammin kuin mitä eroosio ehtii sitä kuluttaa. Maan uusiutumista edistää myös pinnalla näkyvä tuliperäinen toiminta sekä syvällä maankuoressa sijaitsevan kahden laatan välinen halkeama jonka sivustoja jatkuva magmavirta on loitontunut toisistaan yli 60 miljoonan vuoden ajan kahden sentin vuosivauhdilla.[20]

2.5 Eksogeeniset prosessit

Jäätiköt

Jäätikkö on jäätä muodostunut laaja yhtenäinen alue, joka säilyy sulamatta useamman vuoden ajan. Jäätikkö syntyy, kun jään päälle satava lumi kiteytyy vuosien kuluessa kirkkaaksi jääksi: lumen pinta sulaa ja jäätyy uudelleen, ja päälle sulava lumi painaa jäätä alaspäin.[2]

[16]

Jäätiköt peittävät maasta 12 prosenttia. Islannissa on useimpia jäätiköitä ja suurin niistä on Vatnajökull, mikä on myös Euroopan suurin jäätikkö. Se sijaitsee kaakkois-Islannissa, kuten yllä olevasta kartasta voidaan nähdä. Vatnajökull on yli 1000 metriä paksu ja levittyy 8400 neliökilometrin alueelle, jos mukaan lasketaan sen kymmenen tärkeintä merentuntumaan yltävää kielekkeitä. [20]

Eroosio

Islannissa ilmenee todella paljon eroosiota. Islannissa ei ole juurikaan metsää ja muuta kasvillisuutta, mikä on vaikuttanut voimakkaaseen eroosioon. Islannissa on myös voimakkaita tuulia, runsaita sateita ja nopeita lämpötilanvaihteluita, jotka kiihdyttävät eroosiota. [2] Suuret jäätiköt, joita on jäljellä vain etäällä Golfvirrasta sijaitsevilla alueilla, kuten kaakkois-Islannissa, eivät aiheuta maaperän eroosiota, sen sijaan routa rikkoo pohjoisilla leveyspiireillä kallioita sekä tehostaa virtaavan veden eroosiovaikutusta.[20]

3. Ympäristön muutoksia

3.1 Tulvat

Tulvat ovat luonnollinen ilmiö, jota ihminen omilla toimillaan usein vahvistaa. Eli tulvilla tarkoitetaan tilannetta, jossa vesi peittää yleensä kuivia maa-alueita. Tulvat ovat yksi

vakavimmista luonnonriskeistä. Ilmastonmuutoksen voimistumine lisää tulvia. Voimakkaat myrskyt ja rankkasateet yleistyvät, meriveden pinta valtamerissä nousee ja keskimääräiset sademäärät kasvavat esimerkiksi Pohjois-Euroopassa. [1] Islannissa tulvat johtuvat useimmiten jäätiköiden dynamiikasta ja vulkaanisesta toiminnasta. Jäätikköpurkaukset ovat jään peittämistä reunakivistä tai jäätikön altaisista järvistä purkautuvia tulvia. Jäätikön altaiset tulivuorenpurkaukset ja muut jäätiköihin liittyvät tapahtumat voivat myös aiheuttaa jökulhlauppeja.[21]

4. Väestötietoja ja väestön alueellinen jakautuminen

4.1. Väkiluku ja väestötiheys

Islannin väkiluku oli vuonna 2025 noin 398 000 asukasta. Väestötiheys eli asukastiheys ilmaisee asukkaiden määrää neliökilometrillä [7,15] ja Islannissa se on erittäin alhainen, vain noin 4 asukasta neliökilometrillä, mikä tekee Islannista Euroopan harvaanasuimmman maan. Väestö on keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudulle ja sen ympäristöön, mikä muodostaa maan oikumeenisen alueen, eli alueen, jossa ihmisasutus on jatkuvaa ja tiheämpää. [11]

4.2 Väestön alueellinen jakautuminen

Islannin väestö jakautuu epätasaisesti. Suur-Reykjavíkin alueella asuu noin kaksi kolmassosaa maan väestöstä, mikä tekee siitä selkeän ydinalueen ja samalla tärkeimmän oikumeenin osan. [11] Muu maa on harvaanasuttua, ja monet alueet, kuten maan sisäosat, ovat suurelta osin anoikumeenista eli lähes asumattomia.[7]

4.3 Ydinalueet ja periferia

Ydinalueet

Ydinalue oon maantieteellinen alue, jossa on tiheä asutus, vahva taloudellinen toiminta ja kehittyneet palvelut. Ydinalueella sijaitsevat usein pääkaupunki ja suuret kaupungit, joissa on hallinnon, kulttuurin, koulutuksen ja liiketoiminnan keskukset. Väestö keskittyy ydinalueelle.[3]

- Reykjavík: Pääkaupunki ja maan suurin kaupunki, jossa sijaitsevat hallinnon, kulttuurin ja palveluiden keskukset.
- Kopavogur, Hafnarfjörður, Kópavogur: Suur- Reykjavikin alueen suurimpia kaupunkeja, jossa suu merkittävä osa väestöstä. [14]

Periferia

Periferia tarkoittaa maantieteellisesti syrjäisiä ja harvan asuttuja alueita, joissa on vähän taloudellista toimintaa ja rajoitetut palvelut. Periferia-alueet voivat olla vaikeakulkuisia, kylmiä tai muuten haastavia asua, ja ne ovat usein riippuvaisia ydinalueiden taloudellisesta vaikutuksesta. Väestö keskittyy pieniin kyläyhteisöihin ja elinkeinot perustuvat luonnonvaroihin, kuten kalastukseen tai maatalouteen.[3]

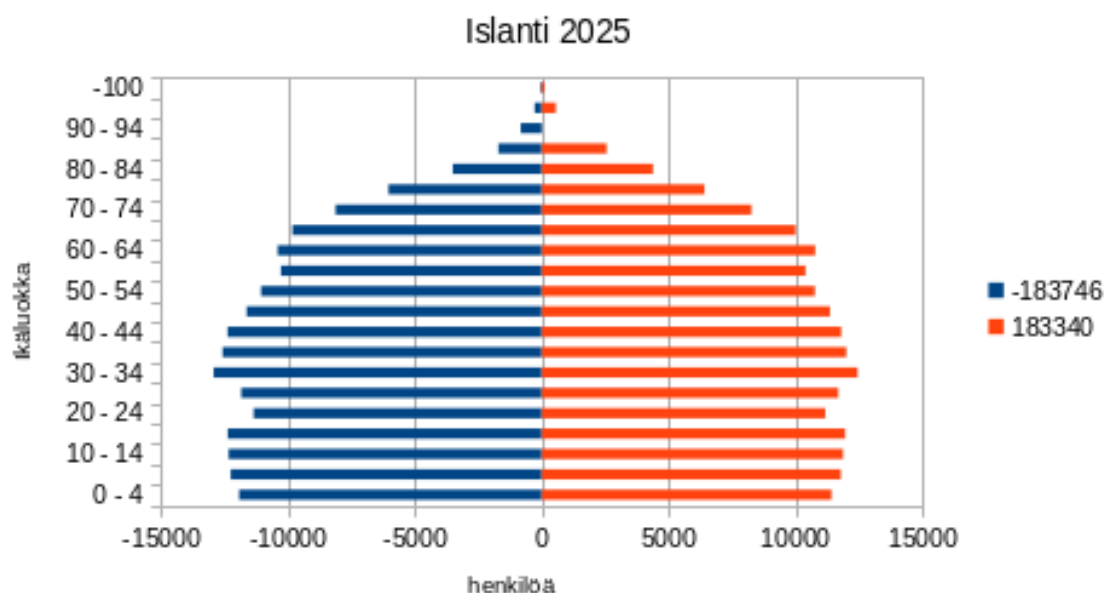
- Sisämaa: Laajat, asumattomat alueet, kuten jäätiköt, laavakentät ja vuoristot, joissa pysyvää asutusta ei ole.
- Syrjäiset rannikkoalueet: Pienet kalastajakylät, joissa väestö on vähäistä ja elinkeino perustuu pääasiassa kalastukseen.[11]

4.4. Väestön rakenne ja kehitys

Islannin väestö on nuorta ja tasa-arvoista. Syntyvyys on ollut vakaata, mutta väestönkasvu on ollut hidasta, mutta se kasvaa kuitenkin tasaisesti.[11] Syntyvyys tarkoittaa elävänä syntyneiden lasten määrää tuhatta asukasta kohden vuodessa alueittain. Luonnollisen väestönkasvun lisäksi alueen väkilukuun vaikuttavat myös muuttoliikkeet jolloin puhutaan alueen todellisesta väestönkasvusta.[3] Yleensä tämä muuttoliike tapahtuu maaseudulta kaupunkeihin ja varsinkin pääkaupunkeihin. Tämä ilmentää oikumeenisten alueiden kasua ja anoikumeenisten alueiden väestökatoa. [11]

Islannin imeväiskuolleisuus on perinteisesti ollut alhainen, ja maa on tunnettu korkeasta elinajanodotuksestaan ja hyvästä terveydenhuollostaan. Imeväisyyskuolleisuus on 1,2 (imeväiskuolemat 1000 elävänä syntynyttä kohti). [15] Imeväisyyskuolleisuudella tarkoitetaan alle vuoden ikäisenä kuolleiden vauvojen määrää tuhatta elävänä syntynyttä vauvaa kohden. [3]

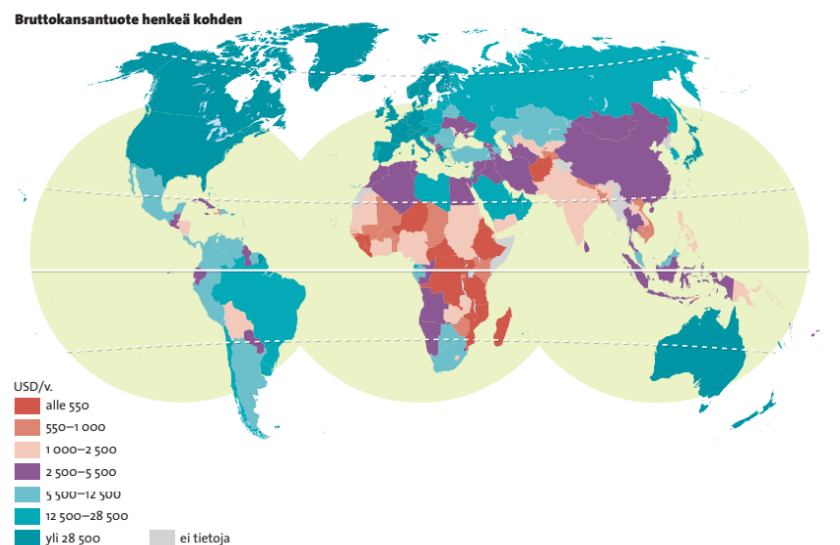
Islanti on väestöllisen muuntautumisen mallin viidennessä eli väestön vähenemisen vaiheessa, kuten alla olevasta väestöpyramidista voidaan todeta. Lapsia syntyy yhä vähemmän. Suurten, vanhempien ikäluokkien ikääntyminen lisää kuolleisuutta ja kun kuolleisuus on syntyvyyttä suurempi, väestö pienenee eli väestönkasvu on negatiivista. [3]

[19]

5. Talous ja tuotanto

Kuten alla olevasta kartasta nähdään Islannin BKT on yli 28 500, eli se on hyvin kehittynyt maa. Islannin bruttokansantuote (BKT) oli vuonna 2024 on arvioitu olevan 84594 dollaria asukasta kohden, mikä sijoittaa Islannin yhdeksi maailman rikkaimmista maista. [11] Eli BKT kertoo, kuinka suuren rahamäärän arvosta alueella on tuotettu tavaroita ja palveluita yhden vuoden aikana.[1]

[1]

HDI kuvaa paremmin kehitystä kuin BKT, sillä se huomioi elinajanodotteen, koulutusvuodet, lukutaitoisten määrän sekä BKT:n suhteessa ostovoimaan. Korkein mahdollinen indeksiluku on 1. Mitä lähempänä yhtä valtion saama luku on, sitä kehittyneemmästä valtiosta on kyse.

[1] Islannin inhimillisen kehityksen indeksi (HDI) oli 0,972 vuonna 2023, ja se oli jaettu ykkössijalle Sveitsin, Norjan ja tanskan kanssa.[11] Eli Islannilla on todella hyvä kehittyvyyden indeksi ja alla olevasta kartasta voidaan se myös todeta.

Turismi

Vapaa-ajaa matkailua eli turismia harjoitetaan sekä kotimaassa että ulomailla. Islannissa turismi on tärkeä talouden osa-alue. [3] Matkailijat tuleva erityisesti ihailemaan luonnonilmiöitä, kuten tulivuoria, jäätiköitä, kuumia lähteitä, vesiputouksia ja revontulia. Turismi luo Islannissa työpaikkoja esim. hotelleihin, ravintoloihin ja matkaopaspalveluihin.[11] Turismi on yksi suuri megatrendi Islannissa.[4]

Megatrendit

Megatrendit ovat suuria, pitkäaikaisia ja maailmanlaajuisia kehityssuuntia, jotka muokkaavat yhteiskuntia, talouksia, teknologiaa ja ympäristöä. Ne eroavat hetkellisistä trendeistä siinä, että ne vaikuttavat syvällisesti ihmisten elämään ja päätöksentekoon useiden

vuosikymmenten ajan. Megatrendit voivat olla sekä haasteita että mahdollisuuksia, ja niiden vaikutukset ulottuvat usein yli maiden rajojen. [4]

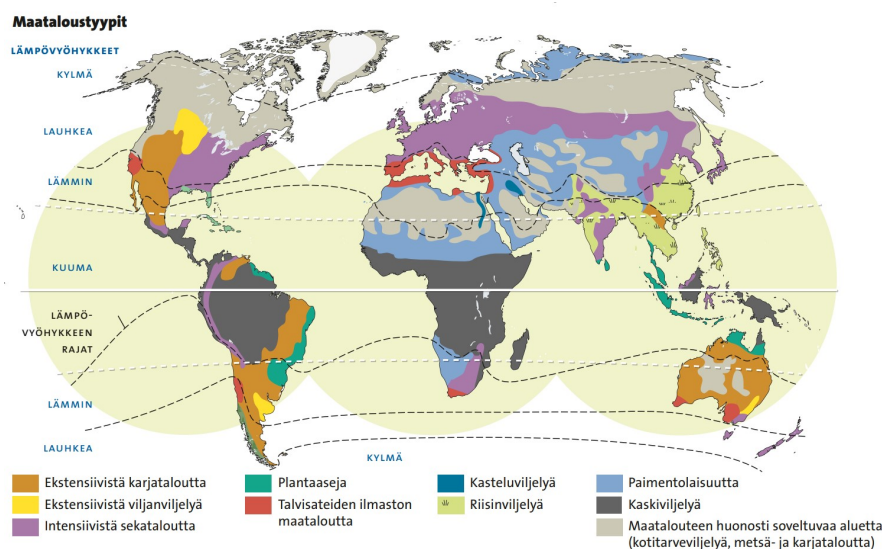
5. Elinkeinot ja palvelut

Maatalous

Islannin kylmä ilmasto, lyhyt kasvukausi ja karu maaperä tekevät laajamittaisesta viljelystä haastavaa. [3]

Karjatalous: Lammas- ja naudanliha, maito ja juusto ovat tärkeimpiä tuotteita. Lammas on erityisen merkittävä; Islannissa suuria lammasmaanoja.

Kasvituotanto: Kasvihuoneviljely on yleistynyt, usein geotermisen energian avulla lämmitetyissä kasvihuoneissa. [14]

[3]

Kaivannaiset

Islannissa ei louhita itse paljon mineraaleja. Islanti on kuitenkin tärkeä maa bauksiitin jalostamisen kannalta. Islannissa energia on edullista, joten muut maat kuljettavat Islantiin bauksiittia kaukaa, koska geoterminen energia on siellä halpaa ja jatkuvasti saatavilla. [7]

6. Luonnonvarat

Energialuonnonvarat

Islannissa ei ole omasta takaa fossiilisista polttoainetta tai mineraaleja, joten sen on tuotava ne muualta. Islannissa käytetään suurimmaksi osaksi uusiutuvia luonnonvaroja eli ne uusiutuvat nopeasti. Näitä ovat aurinko-, tuuli- ja vesivoima sekä biomassa ja maalämpö. Myös vuorovesivoima ja geoterminen energia luetaan uusiutuviin energialuonnonvaroihin. Islannissa näistä käytetään pääosassa vesivoimaa ja geotermistä energiaa. Islannissa on runsaita lämpimiä pohjavesivarantoja eli geotermistä energiaa pystytään siellä käyttämään sekä lämmitykseen, että energian tuotantoon. Siksi suurin osa Islannin energiasta tuotetaan geotermisen energian avulla. [3] Sähköntuotantoon Islannissa käytetään kuitenkin vesivoimaa. Islannissa vesivoimalla tuotettu sähkö kattaa 95% maan kansallisesta energiantuotannosta. [20]

Kalatalous

Kalastus muodostaa Islannin viennistä lähes kolme neljäsosaa. [20] Islannin merialueet ovat tunnettuja ja hyviä kalavesiä. Islannin rannikolla kohtaavat lämpimät ja kylmät merivirrat (Golfvirta ja kylmä Grönlanninvirta). Näissä kohtaamispaikoissa tapahtuu kumpuamista, jolloin syvän veden ravinteet nousevat pintaan. Tämä tekee Islannin lähivesistä hyvin ravinteikkaita ja tuottoisia. Islannissa tärkeimpiä saaliskaloja ovat mm. turska, silli, kolja, seiti ja makrilli. Suurimmat saaliit saadaan rannikkomeristä ja matalikkoalueilta. [3]

7. Tieverkko ja yhteydet

Tieliikenne on eniten käytetty ja joustava liikennemuoto. Se kattaa kaiken autoliikenteen yksityisautoilusta joukkoliikenteeseen ja takseihin sekä moottoripyörillä ja mopoilla liikkumiseen.[3]

Islannin pääliikenneväylä on saaren ympäri kiertävä Rengastie (valtatie 1), joka on lähes kokonaan päällystetty ja yhdistää maan tärkeimmät kaupungit, kuten Reykjavikin ja Akureyrin. Maantiet ovat islannissa suurimmaksi osaksi sorapintaisia ja yksinkertaisia siltoja on usein. Islannissa ei ole rautateitä tai moottoriteitä ja lentoliikennekin on tiheää, jos verrataan sitä asukastiheyteen. [11,14]

Lähteet

1. N.Brandner, S.Hiekka, A.Paarlahti, C.Ruth, O.Ruth: *Manner 1, lukion maantiede*; Otava 2021
2. N.Brandner, S.Hiekka, A.Paarlahti, C.Ruth, O.Ruth: *Manner 2, lukion maantiede*; Otava 2021
3. N.Brandner, S.Hiekka, A.Paarlahti, C.Ruth, O.Ruth: *Manner 3, lukion maantiede*; Otava 2021
4. N.Brandner, S.Hiekka, A.Paarlahti, C.Ruth, O.Ruth: *Manner 4, lukion maantiede*; Otava 2021
5. H.Cantell, H.Jutila, J.Kolehmainen, S.Lappalainen, M.Sorvali: *GEOS 1, lukion maantiede*; Sanoma Pro 2021
6. H.Cantell, H.Jutila, J.Kolehmainen, S.Lappalainen, M.Sorvali: *GEOS 2, lukion maantiede*; Sanoma Pro 2021
7. H.Cantell, H.Jutila, J.Kolehmainen, S.Lappalainen, M.Sorvali: *GEOS 3, lukion maantiede*; Sanoma Pro 2021
8. www.pexels.com (luettu 6.8.2025)
9. www.gps-coordinates.net (luettu 20.8.2025)
10. <https://www.norden.org/fi/information/tietoa-islannista> (luettu 6.9.2025)
11. <https://globalis.fi/> (Luettu 4.9.2025)
12. www.ilmasto-opas.fi (luettu 4.9.2025)
13. www.mtvuutiset.fi (luettu 4.9.2025)
14. www.norden.org/fi (luettu 9.9.2025)
15. www.worldometers.info/fi (luettu 6.9.2025)
16. <https://fi.wikipedia.org> (luettu 6.9.2025)
17. www.worldclimate.com (luettu 20.8.2025)
18. <https://verkosta.info> (luettu 9.9.2025)
19. www.census.gov (luettu 4.9.2025)
20. M.Tikkanen: Muuttuva maailma- Pohjoismaat ja Baltia 2003
21. <https://en.vedur.is> (luettu 10.9.2025)

